

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaromíra Klepše a soudců JUDr. Vladimíra Gabriela Navrátila a JUDr. Ing. Viery Horčicové ve věci

žalobkyně: **M. H.**
zastoupena advokátem Mgr. Lukášem Hojdnem
sídlem Francouzská 299/98, 101 00 Praha 10

proti
žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**
sídlem Palackého nám. 375/4, 128 00 Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí ministra zdravotnictví č. j. MZDR 21226/2025-3/PRO z 18. 9. 2025

takto:

- I. Rozhodnutí ministra zdravotnictví č. j. MZDR 21226/2025-3/PRO z 18. 9. 2025 se ruší a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 15 210 Kč do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku k rukám jejího zástupce.

Odůvodnění:

1. Vymezení věci a napadené rozhodnutí.

1. Dne 20. 11. 2024 podala žalobkyně žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb. V žádosti uvedla, že ke zdravotnímu výkonu zabraňujícímu plodnosti (sterilizaci) v jejím případě došlo 4. či 5. 7. 1995 v Bílovecké

nemocnici poté, co porodila své čtvrté dítě. Žalobkyně uvedla, že obsahu žádosti o provedení sterilizace nerozuměla; podle jejího tvrzení žádost podepsala v časové tísní a pod značným psychickým tlakem, který byl umocněn výhrůžkami umístěním jejích dětí do dětského domova. Zdravotnický personál jí neposkytl žádné vysvětlení ani poučení ve vztahu k zákroku. Svá tvrzení podpořila protokolem z jednání sterilizační komise z 12. 6. 1995 a záznamem z porodní knihy.

2. Žalovaný i ministr zdravotnictví (dále jen „*Ministr*“) při posouzení žádosti o poskytnutí peněžní částky vycházeli z žalobkyniných tvrzení, doloženého protokolu a kopie záznamu z porodní knihy, z něhož vyplynulo, že žalobkyně 4. 7. 1995 porodila spontánně. Zdravotnická dokumentace ani operační kniha se nedochovaly a výpovědi tehdejší ošetřující gynekoložky či praktického lékaře žalobkyně nebylo možné obstatat.
3. Žalovaný v rozhodnutí č. j. MZDR 30525/2024-17/PRO z 19. 6. 2025, stejně jako Ministr v rozhodnutí uvedeném v záhlaví (dále jen „*napadené rozhodnutí*“), uvedli, že nemají za prokázané, že byla žalobkyně sterilizovaná. Ministr podotkl, že si žalobkyně v čase mezi sepsím protokolu a provedením zákroku mohla zákrok rozmyslet. Spolu s žalovaným též dospěl k závěru, že se na posouzení otázky provedení sterilizace neaplikují východiska shrnutá v rozsudku NSS 9 As 61/2023-65 z 4. 7. 2024, a bylo tak na žalobkyni, aby tuto skutečnost prokázala. Bylo tudíž nadbytečné zabývat se otázkou protiprávnosti sterilizace. Ministr i žalovaný to přesto učinili a dospěli k závěru, že i kdyby bylo hypoteticky prokázáno, že je žalobkyně sterilizovaná, její tvrzení o okolnostech provedení zákroku, zejména o podání žádosti o sterilizaci, nejsou plausibilní.

2. Argumenty účastníků řízení.

4. **Žalobkyně v žalobě** namítla, že provedení sterilizace i její protiprávnost prokázala v takovém rozsahu, jaký jí dovolily dochované důkazní prostředky.
5. K samotnému provedení sterilizace uvedla, že zdravotnickou dokumentaci, která by její tvrzení prokázala, nemocnice předčasně skartovala. To jí však nelze klást k tíži. Žalobkyně se domnívá, že žalovanému i Ministru nabídla plausibilní a konzistentní tvrzení, která podporuje i existence protokolu z jednání sterilizační komise.
6. Také svá tvrzení o protiprávnosti sterilizace považuje žalobkyně za plausibilní a vnitřně konzistentní. Poukazuje na možné zfalšování protokolu sterilizační komise z 12. 6. 1995 a jeho antedatování, neboť setrvává na tom, že žádost o sterilizaci podepsala pod tíhou vnějších okolností až po porodu svého čtvrtého dítěte. Poukázala na to, že z dostupných podkladů nevyplývá, že by před provedením zákroku podepsala písemné poučení o tom, do jaké míry je zákrok reparable. Žalobkyně konstatovala, že nebyla poučena o důsledcích sterilizace, jejím účelu, rizicích ani o možných alternativách k tomuto zákroku. Z tohoto důvodu nemohla udělit informovaný souhlas s jeho provedením. Dále poukazuje na to, že samotný protokol obsahuje řadu chyb. Sterilizace byla podle zdravotnického zařízení provedena z důvodu jejího zdravotního stavu, avšak v dokumentaci chybí záznam o tom, kým a kdy měl být její údajně nepříznivý zdravotní stav zjištěn. Sterilizační komise navíc nebyla kompletní, a tudíž nebyla způsobilá rozhodovat. Tyto nedostatky v protokolu podle žalobkyně samy o sobě svědčí o tom, že sterilizace byla provedena protiprávně.
7. **Žalovaný ve vyjádření k žalobě** setrval na závěru, že provedení sterilizace žalobkyně nebylo prokázáno v důsledku nedochování zdravotnické dokumentace a operační knihy. Plausibilita tvrzení žadatelek by měla být posuzována ve vztahu k okolnostem provedení

sterilizace, nikoliv k prokázání, že sterilizaci zdravotní zařízení provedlo. Žalovanému je z jeho činnosti známé, že se velmi často sterilizace zapisovala do porodních knih, pakliže k ní došlo v souvislosti s porodem (např. porod císařským řezem). V případě žalobkyně se však dochoval pouze zápis o spontánním porodu. Z protokolu sice vyplývá, že žalobkyně podala žádost o provedení sterilizace, avšak tato skutečnost sama o sobě neprokazuje, že sterilizace byla skutečně provedena, a žalobkyně k podpoře svých tvrzení nepředložila žádné další důkazy. Žalovaný závěrem podotkl, že skartace zdravotní dokumentace nebyla protiprávní z důvodu absence zákonného rámce.

8. **Žalobkyně se v replice** ohradila proti názoru žalovaného o nutnosti prokázat samotné provedení sterilizace nade vší pochybnost. Odkázala na rozsudek NSS 9 As 61/2023-65, jehož závěry považuje za plně aplikovatelné i na posouzení otázky provedení sterilizace. Žalobkyně nepopírá, že protokol neprokazuje provedení zákroku nade vší pochybnost, avšak zdůrazňuje, že představuje významnou indicii nasvědčující tomu, že sterilizace skutečně proběhla.
9. **Žalovaný v duplice** poukázal na to, že mu jsou známy případy, kdy žadatelky po podání žádosti k samotnému zákroku nepřistoupily, a proto podle jeho názoru protokol nic neprokazuje. Znovu zdůraznil, že žalobkyně žádné další indicie ani důkazy nepředložila, a samotné tvrzení žalobkyně nemůže být indicíí ve smyslu, v jakém tento pojem užívá i citovaný rozsudek NSS 9 As 61/2023-65.

3. Posouzení věci.

3.1. Podmínky řízení a podstata sporu.

10. Soud nejprve shledal, že jsou splněny podmínky řízení, žaloba je přípustná a podala ji včas oprávněná osoba. Následně přezkoumal napadené rozhodnutí i řízení, které mu předcházelo, v mezích žalobních bodů, jimiž je vázán [§ 75 odst. 1 a 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, (dále „s. ř. s.“)], jakož i z hlediska vad, k nimž by byl povinen přihlédnout z úřední povinnosti. Vycházel při tom ze skutkového a právního stavu v době vydání rozhodnutí.
11. Ve věci rozhodl soud podle § 51 odst. 1 s. ř. s. bez nařízení jednání, neboť s tímto postupem oba účastníci po poučení soudem konkludentně souhlasili. Důvodem pro nařízení jednání nebyla ani potřeba dokazování, neboť veškeré listiny nezbytné pro rozhodnutí jsou obsaženy ve správním spisu, jímž se dokazování neprovádí (rozsudek NSS 9 Afs 8/2008-117 z 29. 1. 2009).
12. Jádrem sporu je posouzení toho, zda žalobkyně ve správním řízení předložila tvrzení a důkazy dostatečně podporující závěr, že podstoupila protiprávní sterilizaci.

3.2. Obecná východiska.

13. Osoby, které byly v období od července 1966 do konce března 2012 sterilizovány v rozporu s právem (tj. bez souhlasu nebo na základě nesvobodného či neinformovaného souhlasu), mají nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky (zákon č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem).
14. I důvodová zpráva k tomuto zákonu podporuje závěr, že jeho přijetím stát výslovně uznal svoji odpovědnost, a to s cílem zajistit efektivní prostředek nápravy, konkrétně poskytnout obětem protiprávních sterilizací odškodnění v podobě konkrétní jednorázové částky, kterého není možné dosáhnout běžnými prostředky ochrany práv.

15. Správní soudy již opakovaně rozhodovaly ve věcech týkajících se protiprávně provedených sterilizací. Za klíčový lze označit zejména rozsudek NSS 9 As 61/2023-65 z 4. 7. 2024, v němž se NSS podrobně vyjadřoval k otázce prokázání podmínek pro přiznání nároku za nezákonnou sterilizaci při neexistenci zdravotnické dokumentaci a na něj navazující rozsudky 4 As 290/2022-42 z 14. 11. 2023 či 3 As 73/2024-44 z 27. 2. 2025.
16. Pro přiznání peněžní částky za protiprávní sterilizaci musí žadatelka splnit čtyři podmínky:
 1. podat žádost do pěti let (původně tří let – srov. novelizaci provedenou zákonem č. 289/2025 Sb.) od účinnosti zákona č. 297/2021 Sb.;
 2. žadatelka byla podrobena sterilizaci;
 3. ke sterilizaci došlo v rozhodném období (od 1. 7. 1966 do 31. 3. 2012) v některém ze zdravotnických zařízení v ČR;
 4. sterilizaci provedlo zdravotnické zařízení v rozporu s právem.
17. Zatímco splnění první podmínky bude obvykle snadno zjistitelné již z podané žádosti, ověření ostatních tří předpokladů již takto snadné být nemusí. Primárním důkazem, jenž může dané okolnosti postavit najisto, je jistě zdravotnická dokumentace žadatelky o jednorázovou peněžní částku. Ta však může být vzhledem ke značnému časovému odstupu od tvrzeného provedení sterilizace již skartovaná. V takové situaci se žadatelka pro prokázání důvodnosti svého nároku typicky ocitne v důkazní nouzi, a to i po řádně poskytnutém poučení a snaze správního orgánu veškeré dostupné dokumenty skutečně získat. Za skartaci zdravotní dokumentace, k níž často dochází protiprávně, jak poukazují i zprávy veřejného ochránce práv,¹ žadatelky nemohou. V rovině morální nelze přehlédnout, že do této situace se žadatelky dostávají v důsledku předchozího, respektive i následného jednání státu samotného, jeho složek či organizací veřejnou mocí zřizovaných.
18. Je tak na první pohled zřejmé, že řízení o odškodňování za protiprávní sterilizaci je v mnoha ohledech specifické. NSS tato nejzásadnější specifika shrnul v rozsudku 9 As 61/2023-65 následovně: a) stát již přijetím citovaného zákona výslovně přijal odpovědnost za protiprávně provedené sterilizace, k nimž došlo v minulosti, b) potřeba zabezpečit účinné prostředky nápravy těchto minulých křivd, c) nezvyklost a atypičnost dokumentů, které by mohly provedení sterilizace prokázat, a s tím spojená pravděpodobnost důkazní nouze na straně žadatelek, d) aspekt rasové diskriminace, jelikož značnou část obětí protiprávních sterilizací v ČR tvoří romské ženy.
19. Požadavky kladené na správní orgány jsou vyšší než v ostatních řízeních o žádostech. Po žadatelkách totiž není možné požadovat, aby samy ze své iniciativy označily a doložily veškeré důkazy k prokázání protiprávně provedené sterilizace. Má-li postup podle zákona č. 297/2021 Sb. představovat účinný prostředek nápravy minulých křivd, musí správní orgány činit aktivní a vstřícné kroky k tomu, aby na základě tvrzení žadatelky zjistily stav věci bez důvodných pochybností (srov. i rozsudek NSS 7 As 266/2023-47 z 14. 8. 2024 a 6 As 296/2023-27 z 12. 9. 2024). Jak judikoval NSS v rozsudcích 3 Ads 91/2013-47 z 27. 8. 2014 a 3 Ads 112/2014 z 18. 3. 2015, má zásada vyhledávací a zásada materiální pravdy do jisté míry své místo i v řízeních o žádostech.
20. Po žadatelkách pak nelze spravedlivě požadovat, aby nade vší pochybnost prokázaly naplnění zákonných předpokladů pro poskytnutí jednorázové peněžní částky. NSS

¹ Zpráva o šetření z vlastní iniciativy ve věci odškodnění protiprávní sterilizace, sp. zn. 15744/2022/VOP/MZK, č. j. KVOP-36688/2023, dostupná z www.ochrance.cz.

v rozsudku 9 As 61/2023-65 vyložil, že „postačí, pokud žadatelka o peněžitou dávku předestře na první pohled plausibilní tvrzení, že v rozhodném období podstoupila sterilizaci v rozporu s právem. To nicméně pochopitelně neznamená, že se může jednat o jakékoli, ničím nepodložené tvrzení. Musí jít o tvrzení hájitelné, které bude podepřeno indiciemi, které ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace či chování jednotlivých účastníků, než že k protiprávní sterilizaci žadatelky pravděpodobně došlo tak, jak žadatelka tvrdí. [...] O jaké indicie vypovídající o hájitelnosti tvrzení se může jednat, bude záležet vždy na okolnostech konkrétní věci. Podle názoru NSS se však v zásadě může jednat o cokoli, co bude svědčit ve prospěch žadatelčiných tvrzení (např. vysvětlení žadatelky, její osobní a rodinná situace, chování v minulosti, jí předložené doklady, jiné známé skutečnosti atd.). Pokud tyto indicie svědčí pravděpodobnosti, že k nezákonné sterilizaci žadatelky mohlo skutečně dojít tak, jak tvrdí, bude s ohledem na její důkazní nouzi nutné považovat žádost za oprávněnou, ledaže správní orgán prokáže, že tomu tak být nemohlo (tedy že žadatelka nepodstoupila sterilizaci, ta nebyla nezákonná, nedošlo k ní v rozhodném období, případně že v řízení zjištěné indicie, jinak svědčící o možné nezákonné sterilizaci, mají jiné racionální vysvětlení).“

21. NSS tak shrnul, že k zamítnutí žádosti o jednorázovou peněžní částku za protiprávní sterilizaci mohou správní orgány přikročit pouze ve třech případech:

1. Existuje důvěryhodná zdravotnická dokumentace, z níž vyplývá, že ke sterilizaci žadatelky buď nedošlo, nebo nebyla protiprávní (typicky byla-li provedena na základě nezpochybnitelného informovaného souhlasu).
2. Zdravotnická dokumentace neexistuje, tvrzení žadatelky nejsou na první pohled hájitelná a současně správní orgán ani navzdory své snaze nezjistil nic, co by nasvědčovalo jejich důvěryhodnosti.
3. Žadatelka předestřela hájitelná a na první pohled pravděpodobná tvrzení, správní orgán je však zpochybnil a prokázal, že existuje jiné objektivní vysvětlení popsanych dějů a skutečností.

3.3. Aplikace těchto východisek v projednávaném případě na podmínku provedení sterilizace.

22. V nyní projednávané věci žalovaný žalobkyni nárok na odškodnění nepřiznal primárně z důvodu, že žalobkyně neprokázala provedení sterilizace. Nad rámec toho pak vyjádřil i úvahy, že i kdyby vycházel z hypotézy, že ke sterilizaci skutečně došlo, nebyla by podle jeho názoru protiprávní.
23. V projednávaném případě žalobkyně sdělila, že 4. 7. 1995 porodila v Bílovecké nemocnici své čtvrté dítě. V souvislosti s porodem byla téhož či následujícího dne podle svého tvrzení protiprávně sterilizována. Žalobkyně uvedla, že k zákroku byla fakticky donucena. Lékaři ji po porodu nenechali odpočívat a opakovaně na ni naléhali, aby žádost o sterilizaci stvrdila svým podpisem na formuláři. Tvrdili jí, že „romských dětí je mnoho“, a vyhrožovali jí umístěním jejich dětí do dětského domova. Nebyla poučena o povaze sterilizace, jejích účincích ani o tom, zda je zákrok vratný. Při podpisu formuláře, jenž podle ní neobsahoval specifikaci druhu ani povahy zákroku, se nacházela nejen v časové tísní, ale i v psychickém a fyzickém vypětí. Přestože zdravotnická dokumentace z důvodu skartace neexistuje, doložila žalobkyně alespoň zachovalý protokol z jednání sterilizační komise 12. 6. 1995, z něhož vyplývá, že měla podat žádost o sterilizaci 5. 6. 1995 a sterilizační komise žádosti vyhověla, neboť by další těhotenství či porod vážně ohrozily život žalobkyně, a záznam z porodní knihy o narození dítěte 4. 7. 1995.

24. Je nesporné, že zdravotnické zařízení žalobkyninu zdravotnickou dokumentaci skartovalo. Je však nejednoznačné, kdy se tak stalo. Žalobkyně namítá, že skartace byla protiprávní. Žalovaný upozorňuje ve svém vyjádření k žalobě, že v roce 1995 neplatila žádná pevně daná skartační lhůta a bylo tak čistě na zdravotnickém zařízení, kdy zdravotnickou dokumentaci skartuje. K problematice skartací zdravotnických dokumentací se vyjádřil již zdejší soud v rozsudku 14 Ad 9/2022-33 z 15. 11. 2022 následovně:

[44] „[P]odle aktuálně účinného bodu 5 přílohy č. 3 vyhlášky č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci, se dokumentace týkající se lůžkové péče, tj. péče poskytované při hospitalizaci po zákrocích včetně sterilizace, uchovává minimálně 40 let od poslední hospitalizace pacienta nebo 10 let od úmrtí pacienta. Za současně platné právní úpravy by tedy doposud nemohla být zdravotnická dokumentace o sterilizaci žalobkyně skartována, neboť od daného zákroku, respektive konce hospitalizace s ním spojeného, neuběhlo 40 let (zámrok proběhl v roce 1994); nadto § 10 zákona o odškodnění nezákonných sterilizací prodlužuje běh skartačních lhůt, aby dle důvodové zprávy mohl být naplněn účel zákona a nárok oprávněných osob na přiznání odškodnění nebyl zmařen jen z důvodu chybějící dokumentace. V předchozích obdobích však takto striktně stanovené lhůty pro skartaci stanoveny nebyly. Oběžník ministerstva zdravotnictví č. 4/1954 Sb. ob. o vyřazování (skartaci) písemností ve zdravotnických zařízeních, po uchování záznamu o zdraví a nemoci včetně vložek a doplňků, stanovil, že záznamy o zdraví a nemoci (chorobopisy) včetně vložek a doplňků měly zůstat trvale uloženy v ústřední registratuře zdravotnického zařízení. Dle instrukce Ministerstva zdravotnictví ze dne 8. 7. 1980, č. j. VT/1-203-8.7.80, kterou se vydává skartační řád a skartační plán pro ústavy národního zdraví, činila skartační lhůta pro chorobopisy 100 let od narození pacienta. Tato instrukce však zanikla bez náhrady v roce 1988 a podmínky skartací zdravotnické dokumentace byly výslovně upraveny až ve vyhlášce č. 385/2006 Sb., která stanovila lhůtu pro skartaci v délce 40 let od poslední hospitalizace pacienta. Tuto vyhlášku následně nahradila již citovaná vyhláška č. 98/2012 Sb.

[45] Uvedený přehled dle soudu svědčí skutečnosti, že v roce 2005 existovalo určité právní vakuum ohledně skartačních lhůt zdravotnické dokumentace, neboť od roku 1988 až do roku 2006 žádný právní předpis tyto lhůty neupravoval (při skartaci se postupovalo podle zákona o archivaci, který však žádné speciální lhůty nestanovil). Jakkoli před tímto obdobím byly skartační lhůty stanoveny v poměrně významné délce a jevílo by se tedy správným, aby zdravotnická zařízení nadále postupovala dle dosavadních pravidel, za uvedeného stavu nelze tvrdit, že by nemocnice postupovala protiprávně, pokud zdravotní dokumentaci žalobkyně skartovala v roce 2004. Z výše uvedeného však vyplývá, že rovněž nemožnost přístupu ke zdravotnické dokumentaci jde do určité míry na vrub státu, neboť to byly státní orgány, které nepřijaly právní úpravu skartačních lhůt. Nelze rovněž opomíjet, že ke skartaci zdravotní dokumentace nedošlo z popudu žalobkyně, nýbrž nezávisle na její vůli. Jevílo by se neúnosným, aby za tuto skartaci byly protiprávně sterilizované ženy postihovány tím, že by jim nebyla přiznávána odškodňovací náhrada s odůvodněním, že neprokázaly, že nedaly svobodný a vážný souhlas ke sterilizaci [...].“

25. Soud konstatuje, že není jednoznačné, kdy byla zdravotnická dokumentace skartována. Mohlo se tak stát za účinnosti vyhlášky č. 98/2012 Sb., v takovém případě by byla skartace nezákonná. Nebo v období, kdy existovalo zmíněné právní vakuum, a skartace by tedy byla v souladu s tehdy účinným právním řádem. Podstatné však je, že ani v jednom případě ke skartaci nedošlo z podnětu žalobkyně. Skartace provedená z iniciativy zdravotnického zařízení však nemůže jít k tíži žalobkyně (srov. bod 17 tohoto rozsudku).

26. Za skutečnost, že žalovaným a Ministrem opakovaně zmiňované stěžejní podklady k prokázání sterilizace – zejména operační protokol či porodopis – chybějí, nese odpovědnost stát. Žalobkyně se tak objektivně ocitla v důkazní nouzi, která byla primárně způsobena okolnostmi nezávislými na její vůli a nelze jí je klást k tíži. Za těchto okolností předložila na podporu svých tvrzení alespoň protokol z jednání sterilizační komise a záznam z porodní knihy.
27. Soud pochopitelně souhlasí s tím, že shromážděné podklady provedení sterilizace jednoznačně neprokazují. Žalovaný i Ministr však pominuli, že ve smyslu judikatury NSS (rozsudky 9 As 61/2023-65, 4 As 290/2022-42 či 3 As 73/2024-44) po žalobkyni ani nelze spravedlivě žádat, aby po skartaci své zdravotnické dokumentace nade vši pochybnost prokázala splnění předpokladů pro přiznání jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci. Žalovaný i Ministr vyjádřili své přesvědčení, že se tento přístup neaplikuje při posuzování naplnění podmínky provedení sterilizace, ale tuto podmínku musí prokázat žadatelka. Tento názor však vyvrací rozsudek NSS 1 As 152/2025-32 z 8. 10. 2025, podle něž i v případě, kdy je sporné samotné provedení sterilizace, postačí, pokud žadatelka přdestře hájitelné tvrzení podepřené dalšími indiciemi (bod 41). Poté důkazní břemeno přechází na správní orgán. Žalovaný i Ministr nezpochybnili tvrzení žalobkyně ohledně provedení sterilizace, poukázali však na to, že dostupné podklady provedení zákroku neprokazují. S tím se zdejší soud ztotožňuje. Poznává však, že za současného stavu lze tyto podklady spolu se skartací zdravotnické dokumentace, k níž došlo nezávisle na vůli žalobkyně, považovat za indicie, které ve svém celku nasvědčují tomu, že žalobkyně byla sterilizována.
28. Již výše soud připomněl, že v řízení o žádostech o jednorázovou peněžní částku protiprávně sterilizovaným osobám není situace, kdy se žadatelka ocitne v důkazní nouzi, nijak neobvyklá. Proto lze nárok žadatelky prokazovat čímkoliv, co bude svědčit ve prospěch jejích tvrzení [např. vysvětlení žadatelky, její osobní a rodinná situace, chování v minulosti, předložené doklady, jiné známé skutečnosti (srov. 9 As 61/2023-65)]. Současně se v tomto typu řízení (podstatně silněji než v jiných typech řízení o žádostech) uplatní zásada materiální pravdy, z níž krom jiného vyplývá, že správní orgán je povinen vyvinout v součinnosti s žadatelkou maximální možné úsilí k zajištění důkazů, které by umožňovaly rozhodnout o žádosti bez důvodných pochybností. Přetrvávaly-li tedy pochybnosti na straně žalovaného či Ministra o provedení sterilizace žalobkyně i poté, co provedení zákroku nasvědčovaly výše uvedené indicie, měli žalobkyni instruovat o konkrétním postupu, jímž by mohla sterilizaci prokázat (shodně též rozsudek zdejšího soudu 15 Ad 4/2025 z 27. 8. 2025, bod 32). To se ale v nyní posuzované věci nestalo.
29. Žalovaný žalobkyni poučil o tom, jaké důkazy může za účelem prokázání nároku navrhopvat. Jednalo se však o výzvu veskrze obecnou, která nebyla žádným způsobem individualizovaná ve vztahu k situaci žalobkyně. Je zřejmé, že žalovaný neměl za prokázaný základní požadavek, a to sice zda byla u žalobkyně v minulosti provedena sterilizace (natožpak na něj navazující požadavek protiprávnosti). Za těchto okolností bylo jeho povinností žalobkyni navést, jakým konkrétním způsobem může spornou skutečnost prokázat. Jak shrnul NSS v rozsudku 1 As 152/2025-32 (bod 36), „v řízení o žádosti o jednorázovou peněžitou částku za protiprávní sterilizaci je nezbytné (s ohledem na specifický charakter řízení, skutečnost, že žadatelkami jsou obvykle zranitelné osoby, které nadto na rozdíl od žalovaného nedisponují potřebnými odbornými znalostmi z oblasti lékařství apod.), aby správní orgán podal žadatelkám pomocnou ruku a vysvětlil jim, které důkazy jsou pro účely prokázání sporných skutečností

relevantní. Pokud přitom stěžovatelka opětovně uváděla, že již nemá na podporu svých tvrzení k dispozici žádné další podklady (či si toho minimálně není vědoma), bylo povinností žalovaného, aby i ze své vlastní iniciativy označil v obecné rovině případné v úvahu přicházející důkazy, které jsou způsobilé provedení sterilizace prokázat (např. si od stěžovatelky vyžádat seznam praktických lékařů a specialistů, k nimž v minulosti docházela, označit konkrétní lékařské vyšetření, jemuž se lze za účelem prokázání sterilizace podrobit apod.).“

30. Žalovaný tak neučinil a ponechal veškerou iniciativu na žalobkyni, která je právní i lékařskou laičkou. Žalobkyně žalovanému v reakci na poučení z 20. 2. 2025 sdělila, že nemá na podporu svých tvrzení k dispozici žádné další podklady, jimiž by mohla podpořit svá tvrzení o provedení sterilizace. Žalovaný v návaznosti na to vyzval k poskytnutí součinnosti tehdejšího praktického lékaře a gynekoložku žalobkyně. Z objektivních důvodů však nemohl ani jeden z nich součinnost poskytnout (z důvodu úmrtí, resp. vysokého věku). Je tedy zjevné, že žalobkyně nedisponuje z minulosti žádnými lékařskými zprávami a její zdravotní stav nemůže osvětlit ani jeden z jejích tehdejších lékařů. Bylo povinností žalovaného, aby i ze své vlastní iniciativy označil v obecné rovině případné v úvahu přicházející důkazy, které jsou ještě způsobilé provedení sterilizace prokázat. Jak ale zároveň uvedl NSS v rozsudku 1 As 152/2025-32: „V této souvislosti se však nabízí otázka, zda je ještě v současné době možné (s ohledem na značný časový odstup od doby, kdy mělo k zákroku dojít) provedení sterilizace prokázat prostřednictvím lékařského vyšetření. Pakliže takový způsob existuje, nelze očekávat, že by o něm mohla mít povědomí stěžovatelka. Žalovaný oproti tomu, jakožto subjekt disponující potřebnými odbornými znalostmi z oblasti lékařství, by měl být s těmito možnostmi obeznámen a měl by tak případně stěžovatelku o této možnosti informovat.“
31. Zdejší soud shrnuje, že žalovaný ani Ministr nereflektovali judikaturu NSS, která jednoznačně uvádí, že postačí, pokud žadatelka o peněžitou dávku předešlé na první pohled hájitelná tvrzení, podepřená indiciemi, které ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace, než že k protiprávní sterilizaci žadatelky pravděpodobně došlo tak, jak tvrdí. Žalovaný ani Ministr věcně nezpochybnili tvrzení žalobkyně o tom, že jí v Bílovecké nemocnici provedli sterilizaci. Zpochybňovali pouze tvrzení, která se vázala k protiprávnosti zákroku, což je ale podmínka odlišná a na provedení sterilizace samé navazující. Žalovaný sám zjistil, že žalobkyně objektivně nemůže mít k dispozici jiný podklad k podpoře svých tvrzení o provedení sterilizace, než je protokol z jednání sterilizační komise a záznam o narození dítěte v porodní knize. Soud na tomto místě žalovaného upozorňuje, že skutečnost, že v porodní knize není záznam o provedení sterilizace, neznačí ničeho o tom, že by ke sterilizaci nedošlo. Sám žalovaný totiž přiznal, že takový záznam dříve mohl, ale také vůbec nemusel být prováděn.
32. Zároveň je třeba mít při všech těchto krocích na zřeteli, že „stát již svoji odpovědnost za provádění protiprávních sterilizací přiznal a přijetím zákona č. 297/2021 Sb. dal najevo svoji ochotu oběti těchto zákroků odškodnit. Správní orgán by proto v řízení o žádosti o jednorázovou peněžní částku podle citovaného zákona neměl vystupovat jako ten, kdo stojí na ‚opačné straně barikády‘ než žadatelka, ale oba by se naopak ve vzájemné spolupráci měli snažit dosáhnout toho, aby byl objasněn skutečný stav věci. Jinak řečeno, správní orgán by měl chránit státní rozpočet v tom smyslu, že neumožní přiznání stanovené peněžní částky osobám, u nichž k protiprávní sterilizaci nedošlo, nemělo by však být jeho cílem, aby bylo odškodnění odepřeno skutečným obětem protiprávních sterilizací, a to jen v důsledku jejich důkazní nouze. Pokud je tedy žalovanému znám prostředek, který může vést k objasnění věci, měl by s ním stěžovatelku seznámit.“ (rozsudek NSS 1 As 152/2025-32, bod 46).

33. Soud tedy tuto část uzavírá tak, že dosavadní průběh řízení a obsah správního spisu naznačují, že sterilizace byla žalobkyni v Bílovecké nemocnici 4. nebo 5. 7. 1995 provedena. Bude-li mít žalovaný o tomto závěru i nadále pochybnosti, poučí žalobkyni o konkrétním lékařském vyšetření, je-li mu takové vyšetření známo, kterému se lze za účelem prokázání sterilizace podrobit. V této souvislosti však musí rovněž uvážit, zda lze po stěžovatelce podstoupení takového vyšetření spravedlivě požadovat (s ohledem na její věk, invazivnost vyšetření apod.). V případě, že nebude možné zajistit provedení jakýchkoliv dalších důkazů vedoucích k objasnění věci, bude na žalovaném, aby s ohledem na přetrvávající důkazní nouzi vyhodnotil skutkový příběh stěžovatelky, jak jej uvedla ve své žádosti.

3.4. Aplikace těchto východisek v projednávaném případě na podmínku protiprávnosti provedené sterilizace.

34. Soud si je vědom toho, že žalovaným i Ministrem jediným tvrzeným důvodem nevyhovění žádosti žalobkyně bylo právě neprovedení sterilizace jako takové. S tím se soud vypořádal výše. Ministr i žalovaný se však nad rámec nezbytného odůvodnění vyjádřili i k protiprávnosti sterilizace, bylo-li by hypoteticky její provedení prokázáno. Žalobkyně pak žalobou brojila právě i proti tomuto posouzení, proto soud považuje za vhodné přezkoumat i tento postup žalovaného a Ministra.
35. Nejprve soud předesílá, že protiprávnost se posuzuje shodně jako provedení sterilizace ve světle rozsudku NSS 9 As 61/2023-65 a na něj navazujících. Plausibilní tvrzení žadatelky je podstatné pro posouzení její žádosti o poskytnutí peněžní částky. Za situace, kdy zdravotnická dokumentace neexistuje, může správní orgán zamítnout žádost, nejsou-li tvrzení žadatelky na první pohled hájitelná a současně správní orgán ani navzdory své snaze nezjistil nic, co by nasvědčovalo jejich důvěryhodnosti (bod 37 rozsudku 9 As 61/2023-65). Žalovaný i Ministr žalobkynina tvrzení hájitelnými neshledali už jen pro jejich vnitřní rozpornost v části týkající se žádosti o provedení sterilizace. S tím se žalobkyně neztotožnila a v žalobě upozornila, že její tvrzení jsou konzistentní, a nabídla vysvětlení žalovaným shledaných rozporů. Žalobní námitky pak přisvědčil i zdejší soud.
36. Žalobkyně na s. 2 žádosti poznamenala, že „*žádost o sterilizaci byla Žadatelce podána na předem připraveném formuláři. Žadatelka tedy sama žádost neseptisovala, ale pouze podepsala žádost již předem připravenou. Žadatelka žádosti navíc vůbec nerozuměla, neboť příslušné osoby ji nikdy nic nevysvětlily a nijak nepoučily a poněvadž v žádosti absentuje jakékoliv poučení o povaze, následcích a alternativách zákroku sterilizace.*“. Na s. 3 žádosti poté skutečně uvedla, že „*ve zdravotní dokumentaci Žadatelky absentuje žádost o provedení sterilizace (kterou žadatelka nikdy neseptala, neboť sterilizaci nežádala), podepsaný informovaný souhlas Žadatelky s provedením sterilizace (tento Žadatelka rovněž nepodepsala, neboť nebyla o sterilizačním zákroku poučena v souladu se zákonem). [...] Žadatelka rozhodně nezamýšlela podstoupit sterilizační zákrok. Naopak Žadatelka byla nucena podepsat žádost, které nerozuměla v časové tísní, nátlaku a v psychickém a fyzickém vypětí. Žadatelce bylo vyhrožováno odebráním dětí do dětského domova. Bylo jí řečeno, že romských dětí je hodně. Žadatelku po porodu nenechali odpočívát a opakovaně naléhali na podepsání žádosti.*
37. Z těchto tvrzení vyplývá, že žalobkyně nikdy žádost sama nevytvořila (jejími slovy „*neseptala*“), protože o zákrok nestála. Žádost o provedení sterilizace jí měl předložit zdravotnický personál na předem připraveném formuláři bezprostředně po porodu čtvrtého dítěte. Ten žalobkyně podepsala pod tíhou vnějších okolností (výše popsanych). V těchto tvrzeních byla žalobkyně konstantní i nadále a soud neshledal rozpor v užití spojení „*žádost*

nesepsala“ spolu s „*žádost podepsala pod tlakem*“. Z kontextu je totiž zjevné, že vskutku jedno nevylučuje druhé. Vyloučit pak nelze ani vysvětlení, že po porodu žalobkyně podepsala právě souhlas se sterilizací, nikoli žádost o ni; žalobkyně ostatně opakovaně řekla, že dokumentu nerozuměla, což je s ohledem na popsané okolnosti pochopitelné.

38. Soud si je vědom toho, že se žalovaný žalobkynino tvrzení ohledně žádosti o provedení sterilizace snažil zpochybnit také tím, že v protokolu o jednání sterilizační komise stojí, že žalobkyně žádost datovanou 5. 6. 1995 podala 12. 6. 1995, z čehož dovodil, že žalobkyně nemohla být pod jakýmkoliv tlakem a celé její tvrzení je tak vyvráceno. Soud však podotýká, že se protokolem odkazovaná žádost nedochovala. Tato skutečnost nemůže jít žalobkyni k tíži. Navíc žalobkyně v rozkladu na s. 3 poznamenala, že si není vědoma toho, že by jakoukoliv žádost před porodem podala. V žalobě pak konstatovala, že si tuto situaci dokáže vysvětlit jen tím, že byl protokol antedatovaný. Určitými indiciemi nasvědčujícími tomuto závěru nejsou pouze skartovaná zdravotnická dokumentace a vysvětlení žalobkyně, ale také chybějící podpisy lékařů a nevyplněná anamnéza žalobkyně (zejména chybějící datum provedení prohlídky a jméno lékaře, který měl prohlídku provést), na jejímž základě měla být sterilizace doporučena. Tyto skutečnosti spíše nasvědčují tomu, že k prohlídce žalobkyně nikdy nedošlo a že protokol byl vyhotoven narychlo. Všechny uvedené okolnosti ve svém souhrnu podporují závěr, že žalobkyně žádost o sterilizaci mohla podepsat až po porodu a protokol sterilizační komise mohl být následně spolu s žádostí antedatován.
39. Zatímco žalovaný i Ministr zpochybňovali okolnosti týkající se podání žádosti o sterilizaci, ani jednou konkrétně nezpochybnili tvrzení žalobkyně týkající se absence poučení o důsledcích sterilizace, její reparabilitě, rizicích a možných alternativách, ani tvrzení o neudělení souhlasu s provedením zákroku.
40. Soudu se jeví, že žalobkyně setrvale tvrdí, že v Bílovecké nemocnici podepsala pod tíhou vnějších okolností formulář (pravděpodobně žádost o sterilizaci), načež se sešla sterilizační komise, která zákrok schválila (srov. protokol z jednání sterilizační komise), a zdravotnické zařízení poté sterilizaci provedlo. Při podpisu formuláře se žalobkyni nedostalo poučení o důsledcích sterilizace, povaze zákroku, jeho rizicích a možných alternativách, ani jí nebyl předložen k podpisu souhlas s provedením sterilizace či písemné poučení o reparabilitě zákroku.
41. K současnému stavu věci tak soud doplňuje, že právní úprava účinná v době, kdy žalobkyně sterilizaci podstoupila, podmiňovala provedení sterilizace čtyřmi kroky: i) podání žádosti o sterilizaci ve smyslu § 27 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ii) schválení žádosti sterilizační komisí, iii) poučení žalobkyně o účelu a povaze prováděného výkonu a jeho rizicích podle § 27c téhož zákona, iv) podpis písemného prohlášení, že žadatelka s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparabilní, před vlastním provedením zákroku. V případě žalobkyně tak pravděpodobně nebyl podle jejích hájitelných tvrzení naplněn první, třetí a čtvrtý z výše zmíněných kroků.
42. Je pravda, že žalobkyně žádost o provedení sterilizace stvrdila svým vlastnoručním podpisem. Za běžných okolností by tak jednoznačně vyjádřila svou vůli zákrok podstoupit. To však v posuzovaném případě neplatí. Podle žalobkyniných tvrzení jednala ve značně stresové situaci – žádost měla podepsat bezprostředně po porodu, který sám o sobě mohl zásadně ovlivnit její fyzický i psychický stav. Navíc na ni měl být vyvíjen psychický nátlak ze strany třetích osob, které jí měly hrozit odebráním dětí do dětského domova, pokud

sterilizaci nepodstoupí. Za těchto okolností nelze její projev vůle považovat za svobodný, vážný a omylu prostý.

43. Z důvodu skartace zdravotnické dokumentace neexistuje žádný doklad, z něhož by vyplývalo, že žalobkyně byla před sterilizací řádně poučena o povaze zákroku a jeho účelu a následcích, tj. jeho nevratnosti, a o rizicích zákroku (tedy o nejčasnějších komplikacích spojených s podobným typem zákroků), jak vyžadovalo ustanovení § 27c zákona o péči o zdraví lidu. Nutno podotknout, že požadavek na komplexní informovanost žadatelek o jednorázovou peněžní částku, kterým byla v rozhodném období provedena sterilizace, zdůraznil i zákonodárce v § 3 odst. 2 zákona o odškodnění protiprávních sterilizací.
44. Z téhož důvodu chybí i žalobkyní podepsané písemné prohlášení, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o míře reparability sterilizačního zákroku. Tehdejší právní úprava vyžadovala, aby žadatelka o sterilizaci takové prohlášení podepsala před vlastním provedením zákroku. Smyslem tohoto požadavku bylo ověřit, zda bezprostředně před zákrokem nedošlo ke změně stanoviska žadatelky – podpisem prohlášení měla stvrdit, že její vůle takto závažný zákrok podstoupit nedoznala změny.
45. Žalobkyně uvedla, že se jí od zdravotnického personálu nedostalo žádného poučení a že souhlas s provedením sterilizace ani písemné poučení o reparabilitě zákroku svým podpisem nestvrdila. Žalovanému se navzdory jeho snaze nepodařilo získat další podklady, které by do projednávané věci mohly vnést více světla. Jak soud připomněl výše, žalovaný ani Ministr tato tvrzení žalobkyně konkrétně ničím nezpochybnili a absenci podkladů nelze klást žalobkyni k tíži. Soud proto uzavírá, že plausibilitě a hájitelnosti žalobkyniných tvrzení ohledně poučení a informovaného souhlasu s provedením sterilizace přispívá již samotná skartace celé zdravotnické dokumentace spolu s konzistentností jejích tvrzení.
46. Soud dospěl k závěru, že nic nenasvědčuje tomu, že by žalobkyně podepsala žádost o provedení sterilizace svobodně a ze své vlastní vůle. Považuje za pravděpodobné, že se žalobkyni nedostalo poučení o důsledcích sterilizace, povaze zákroku, jeho rizicích a možných alternativách, ani jí nebyl předložen k podpisu souhlas s provedením sterilizace či písemné poučení o reparabilitě zákroku. Soud tedy uzavírá, že se za současného stavu věci jeví žalobkyní vylicené okolnosti jako hájitelné a nasvědčující tomu, že provedená sterilizace byla protiprávní. Současně však soud nevylučuje, že se v dalším řízení mohou objevit nové skutečnosti či podklady, na jejichž základě by žalovaný mohl prokázat existenci jiného objektivního vysvětlení žalobkyní popsaných dějů a skutečností (rozsudek 9 As 61/2023-65, bod 33, nebo nedávný rozsudek 1 As 152/2025-32, bod 30).
47. Na úplný závěr se soud jen stručně vyjádřil k námitce, v níž žalobkyně poukazuje na formální vady protokolu o jednání sterilizační komise, které by podle jejího názoru měly samy o sobě obecně vést k závěru o protiprávnosti sterilizace. V tomto směru soud souhlasí s Ministrem, že se jedná toliko o formální pochybení, které nemá žádný vliv na souhlas žalobkyně se zákrokem, její svobodu a prostotu omylu jí uděleného souhlasu. Jinak řečeno, nejedná se o takový nedostatek, jenž by byl významný pro posouzení toho, zda ke sterilizaci žalobkyně došlo v rozporu s právem ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb.

4. Závěr a náklady řízení.

48. Ministr i žalovaný pochybili, když při posouzení podmínky provedení sterilizace žalobkyně neaplikovali závěry rozsudků NSS (zejména 9 As 61/2023-65 a na něj navazujících) a po žalobkyni požadovali prokázat provedení sterilizace nade vší pochybnost. Tvrzení

žalobkyně o provedení sterilizace jsou ve smyslu judikatury NSS hájitelná, tudíž se jeví jako pravděpodobné, že je žalobkyně sterilizovaná. Pokud přesto v dalším řízení přetrvají pochybnosti ohledně skutkového stavu, poučí žalovaný či Ministr žalobkyni, jakými konkrétními dokumenty lze tyto pochybnosti rozptýlit (např. aktuální lékařská zpráva z konkrétního vyšetření, jde-li o prokázání, že ke sterilizaci žalobkyně v návaznosti na její schválení sterilizační komisí skutečně došlo).

49. Soud shledal tvrzení žalobkyně ohledně okolností provedení sterilizace plausibilními a na základě jejích vysvětlení, skartace zdravotnické dokumentace a zvláštností v samotném protokolu o jednání sterilizační komise i hájitelnými. Ministrovi ani žalovanému se je doposud nepodařilo dostatečně zpochybnit. Za současného stavu věci se tak pravděpodobná sterilizace žalobkyně jeví i jako protiprávní.
50. Z výše uvedených důvodů soud napadené rozhodnutí zrušil podle § 78 odst. 1 s. ř. s. pro nezákonnost. V dalším řízení bude žalovaný vázán v souladu s § 78 odst. 5 s. ř. s. právním názorem vysloveným soudem v tomto rozsudku.
51. O nákladech řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobkyně měla ve věci plný úspěch, proto má proti žalovanému právo na náhradu nákladů řízení, jež zahrnují také náklady zastoupení advokátem. Jejich výši soud určil v souladu s vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění účinném ke dni provedení jednotlivých úkonů. Náklady řízení tak tvoří:
 - a) Odměna za tři úkony právní služby po 4 620 Kč za každý těchto úkonů: převzetí a přípravu zastoupení, sepsání žaloby a repliky [§ 7, § 9 odst. 5, § 11 odst. 1 písm. a), d) advokátního tarifu].
 - b) Paušální náhrada hotových výdajů ve výši 450 Kč za každý z těchto třech úkonů (§ 12 odst. 4 advokátního tarifu).
 - c) Právní zástupce žalobkyně soudu neosvědčil, že je plátcem DPH, přestože jej k tomu soud vyzýval. Proto mu částku odpovídající DPH v sazbě 21 % z položek a) a b) nepřiznal.
52. Žalobkyniny náklady zastoupení advokátem tak činí 12 210 Kč a náklady řízení celkem 15 210 Kč, a žalovaný je povinen nahradit je žalobkyni v přiměřené měsíční lhůtě k rukám jejího zástupce (§ 149 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s.).

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu, sídlem Moravské náměstí 6, Brno, a to v tolika vyhotoveních (podává-li se v listinné podobě), aby jedno zůstalo soudu a každý účastník dostal jeden stejnopis. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz v rámečku Rychlé odkazy – Úhrada soudních poplatků.

Praha 26. února 2026

JUDr. Jaromír Klepš
předseda senátu